

ЦЕНТР
ЕКОНОМІЧНОЇ
СТРАТЕГІЇ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

ПЕРЕГОВОРНИЙ РОЗДІЛ «ЕКОНОМІЧНА ТА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА»: ЯК ПРИШВИДШИТИ ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС?

Дата: 15.08.2024

Підготували: Марія Репко, заступниця виконавчого директора ЦЕС

Яна Охріменко, старша економістка ЦЕС

ЕКОНОМІЧНА ТА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА В ЄС

Європейська боргова криза 2009-2010 рр. показала, що в межах внутрішнього ринку, макроекономічний дисбаланс в одній державі стає проблемою для всіх членів ЄС

- 17-й переговорний розділ Acquis «Економічна та монетарна політика» створює засади для злагодженого функціонування економічного та монетарного союзу.
- Ключові засади розробки та запровадження фіскальної та монетарної політики визначені Договором про функціонування Європейського Союзу. **Окрім того, Acquis у цій сфері суттєво розширився після Європейської боргової кризи 2009-2010 рр.**
- Загалом, згідно з принципами ЄС:
  - **Фіскальна політика** має спиратися на довготермінові цілі.
  - **Бюджетні видатки та доходи** мають бути прозорими та прогнозованими.
  - **Коригувальні заходи** мають ґрунтуватися на моніторингу та аналізі макроекономічного середовища.
  - Незалежний від уряду центральний банк має запроваджувати **монетарну політику**, використовуючи ринкові інструменти та уникаючи значних інтервенцій на грошових ринках.

ВИКОНАННЯ НАГАЛЬНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ

НАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ

Згідно з останнім доступним звітом Європейської комісії від 08.11.2023 , Україна помірно готова до вступу у розрізі 17-го переговорного розділу «Економічна та монетарна політика».

Рекомендації на 2024-й рік включають:

- підготовку до повернення до інфляційного таргетування та режиму гнучкого обмінного курсу;
- обмеження монетарного фінансування державного бюджету;
- підготовку до повернення до середньострокового бюджетного планування з 2024-го року.

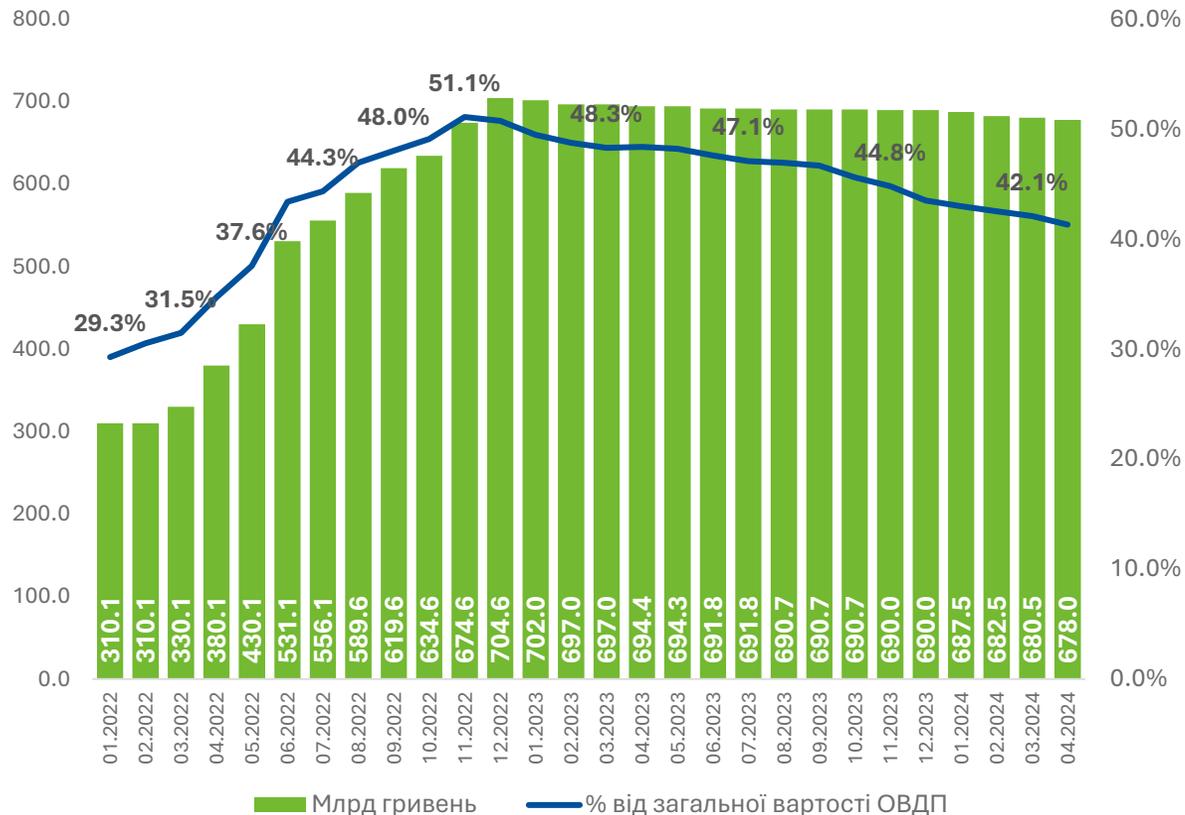
ІНФЛЯЦІЙНЕ ТАРГЕТУВАННЯ ТА РЕЖИМ ГНУЧКОГО ОБМІННОГО КУРСУ

Запровадження фіксованого валютного курсу (особливо у супроводі обмежень свободи руху капіталу) суперечить принципам ЄС, але є вимушеним кроком воєнного часу

- Станом на 2021-й рік, НБУ підтримував плаваючий обмінний курс та інфляційне таргетування де-юре та де-факто. Після 24-го лютого 2022-го року, НБУ зафіксував вартість гривні (з подальшою девальвацією в липні).
- В жовтні 2023-го року, НБУ запровадив режим керованої гнучкості обмінного курсу в рамках **довготривалої стратегії повернення до гнучкого обмінного курсу та інфляційного таргетування**, що включає три основні етапи:
  - I етап – мінімізація множинності обмінних курсів, лібералізація торгових операцій та сприяння новим кредитам та інвестиціям;
  - II етап – лібералізація торгового фінансування, управління валютними ризиками банків, можливість репатріації відсотків за «старими» борговими зобов'язаннями та інвестиціями;
  - III етап – можливість виплат за кредитами та інвестиціями, лібералізація операцій населення та операцій з деривативами, можливість кредитування нерезидентів та інвестицій за кордон.
- У травні та липні 2024-го року, НБУ запровадив нові валютні пом'якшення.
- **Фіксований обмінний курс був вимушеною мірою на початку повномасштабної війни. Зараз НБУ запроваджує стратегію поступового повернення до вільного курсоутворення через режим "керованої гнучкості".**

ОБМЕЖЕННЯ МОНЕТАРНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Договір про функціонування Європейського Союзу недвозначно забороняє емісійне фінансування державного та місцевих бюджетів

ОВДП в активах НБУ (у млрд гривень та у % від загальної вартості ОВДП) в 2022-2024 рр.
Джерело: обчислення та візуалізація ЦЕС на основі даних НБУ [T-bills_nom.xlsx \(live.com\)](#)

- Стаття 54 **закону Про Національний банк України** забороняє НБУ надавати кредити державі та купувати ОВДП на первинному ринку.
- НБУ вдався до монетарного фінансування на початку повномасштабного вторгнення у 2022-му році, оскільки сукупності внутрішніх та закордонних надходжень до бюджету не вистачало на покриття воєнних видатків – постанова **Про здійснення купівлі облігацій внутрішньої державної позики “Військові облігації” у період дії воєнного стану** слугувала нормативно-правовою базою для фінансування військових потреб НБУ на час воєнного стану.
- Між лютим та груднем 2022-го року, обсяг ОВДП у портфелі НБУ збільшився на 394,5 млрд гривень. Проте, починаючи із січня 2023-го року, цей показник лише зменшувався.
- **НБУ не вдається до емісійного фінансування боргу.**

СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ІНШІ ПИТАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Повномасштабна війна створює забагато невизначеності для повноцінного середньострокового бюджетного планування

- Єврокомісія визнає, що війна суттєво ускладнила прогнозування макроекономічних показників та планування бюджету.
- В Україні відсутня незалежна фіскальна рада, що мала б оцінювати якість прогнозів та бюджетних припущень, а також контролювала б якість прогнозів попередніх років.
- Система аудиту публічних фінансів, куди входять Державна аудиторська служба та Рахункова палата також потребують реформування.
- Наприкінці червня 2024 року КМУ схвалив **Бюджетну декларацію на 2025-2027 роки**, що означає повернення до середньострокового бюджетного планування та створення орієнтиру для макроекономічних і бюджетних показників. Проте процес прогнозування суттєво ускладнений внаслідок високого рівня невизначеності, пов'язаного з війною, який навряд чи дозволить документу стати надійним дороговказом.
- Хоча повномасштабна війна ускладнює середньострокове бюджетне планування, вона не являє собою єдину перешкоду. Україна також має утворити незалежний фіскальний орган для контролю за якістю планування та забезпечити якісну систему аудиту державних фінансів.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ РОЗРОБКИ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

КРИТЕРІЇ ДОГОВОРУ ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (TREATY ON THE FUNCTIONING OF THE EUROPEAN UNION)

Договір про функціонування Європейського Союзу – ключовий програмний документ ЄС

- Договір окреслює операційні рамки ЄС і визначає повноваження та функції його інституцій.
- Розділ VIII визначає ключові принципи економічної та монетарної політики в межах ЄС.
  - Європейська Рада має повноваження визначення ключових напрямків економічної політики та моніторингу в країнах-членах; у випадку виявлення невідповідності, Європейська комісія та Рада спільно розробляють індивідуальні рекомендації.
  - Забороняється емісійне фінансування державного та місцевого бюджетів.
  - Країни-члени мають дбати про стійкість публічних фінансів, що вимірюється на підставі співвідношення бюджетного дефіциту та державного боргу до ВВП.
  - Європейський центральний банк запроваджує монетарну політику в Єврозоні. Країни-члени мають обов'язок забезпечувати відповідність національного законодавства (включаючи статuti національних банків) до статуту Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку.

ДОГОВІР ПРО СТАБІЛЬНІСТЬ, КООРДИНАЦІЮ ТА УПРАВЛІННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ І МОНЕТАРНОМУ СОЮЗІ (TREATY ON STABILITY, COORDINATION AND GOVERNANCE IN THE ECONOMIC AND MONETARY UNION)

Договір про стабільність, координацію та управління в Економічному і валютному союзі – міжурядовий договір 2012-го року між країнами-членами ЄС спрямований на посилення фіскальної дисципліни та координації в ЄС.

- **Вимоги щодо збалансованого бюджету:** бюджетний дефіцит не має перевищувати 3% ВВП, при цьому структурний бюджетний дефіцит не може перевищувати 0.5% ВВП. Проте, якщо співвідношення державного боргу до ВВП значно нижче від критичної позначки 60%, структурний бюджетний дефіцит може сягати 1% від ВВП.
- **Автоматичний механізм корекції:** держави-члени мають застосовувати автоматичний механізм корекції бюджету, якщо бюджетний дефіцит значно відхиляється від критичного значення.
- **Посилення нагляду:** розширення повноважень Європейської Комісії у сфері моніторингу бюджетної політики держав-членів, включаючи право розглядати проекти бюджетних планів і надавати рекомендації, якщо плани не відповідають правилам.
- **Економічні програми партнерства:** за умови надмірного дефіциту, держави-члени повинні запровадити програму, яка окреслює структурні реформи націлені на ефективне виправлення бюджетного дефіциту та запобігання йому в майбутньому.
- **Координування національних політик:** країни-члени мають координувати свої коротко- та середньострокові економічні політики та вживати заходів для сприяння економічному зближенню.
- **Управління та звітність:** Євросаміт офіційно визнаний ключовим форумом для обговорення питань, пов'язаних з управлінням в межах Єврозони.

ПАКТ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЗРОСТАННЯ (STABILITY AND GROWTH PACT) (1)

Пакт стабільності та зростання було прийнято в 1997 році з метою забезпечення рамок для моніторингу та координації фіскальної політики країн-членів ЄС (особливо тих, що належать до Єврозони). Проте, нормативна база у цій сфері суттєво розширилася після Європейської боргової кризи

- **Директива 2011/85** посилює фіскальний контроль шляхом встановлення уніфікованих рамок бюджетування для всіх країн-членів ЄС.
- **Регламент 1177/2011** детально прописує порядок процедури надмірного дефіциту, яка запускається, коли держава-член перевищує порогові значення дефіциту (3% ВВП) або боргу (60% ВВП), встановлені Маастрихтськими критеріями.
- **Регламент 1173/2011** забезпечує дотримання бюджетної дисципліни за допомогою системи штрафів і санкцій. Перевищення порогових значень для бюджетного дефіциту (3% ВВП) та публічного боргу (60% ВВП) слугує підставою для запуску механізму врегулювання бюджету (EDP, Excessive Deficit Procedure).
- **Регламент 1173/2011** прописує механізми примусу для країн Єврозони, що підлягають EDP, зокрема, безвідсотковий депозит у розмірі до 0.2% від ВВП або штраф у розмірі 0.2% від ВВП. Країни-члени ЄС, що не входять до Єврозони, мають дотримуватися порогових значень для фіскальних показників; проте, штрафи і санкції на них не поширюються.
- **Регламент 1176/2011** запроваджує механізми нагляду та корекції макроекономічних дисбалансів в країнах ЄС (приділяючи особливу увагу країнам Єврозони). MIP (Macroeconomics Imbalances Procedure) – це структурований підхід до виявлення, запобігання та виправлення макроекономічних дисбалансів.
- **Регламент 1175/2011** розширює сферу дії політики ЄС щодо бюджетного нагляду та координації економічних політик, зобов'язуючи країни-члени подавати щорічні Програми стабільності (для країн Єврозони) або Програми конвергенції (для країн, що не входять до Єврозони), що затверджуються Комісією та Радою ЄС.

ПАКТ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЗРОСТАННЯ (STABILITY AND GROWTH PACT) (2)

Реформа 2013-го року дещо розширила обов'язки країн-членів в області підтримки фінансової та бюджетної стабільності

- **Регламент 472/2013** передбачає посилені процедури нагляду за країнами Єврозони, які переживають серйозні фінансові потрясіння або отримують фінансову допомогу від фондів ЄС, таких як Європейський механізм стабільності (European Stability Mechanism, ESM). Країни, які отримують фінансову допомогу, повинні підготувати програми макроекономічної адаптації з детальним описом структурних реформ та заходів фінансової консолідації.
- **Регламент 473/2013** було запроваджено з метою подальшого зміцнення фінансової дисципліни та посилення координації економічної політики між країнами-членами Єврозони. Зокрема, регламент зобов'язує країни Єврозони до щорічного подання проектів річного бюджету на затвердження Європейської Комісії. Крім того, держави-члени повинні мати незалежні інституції, відповідальні за моніторинг виконання національних фінансових правил та надання економічних прогнозів (хоча дія регламенту поширюється виключно на країни Єврозони, інших членів ЄС також заохочують до цієї практики).

ОЦІНКА ГОТОВНОСТІ УКРАЇНИ ДО ВСТУПУ

ЯКІСТЬ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

НБУ функціонує згідно з основними засадами Європейської системи центральних банків, якщо не брати до уваги певні інституційні відмінності

- **Основні функції.** Подібно до ЄЦБ, НБУ визначає «забезпечення стабільності грошової одиниці України» своєю основною функцією; підтримка стійких темпів економічного зростання також належить до повноважень НБУ, якщо це не суперечить основній функції.
- **Заборона монетарного фінансування боргу.** І в ЄС, і в Україні законодавство недвозначно забороняє центральному банку надавати позики уряду або купувати ОВДП на первинному ринку. НБУ відійшов від цього правила на початку війни, що вимагало прийняття окремого підзаконного акту.
- **Незалежність центрального банку.** В ЄС та Україні, центральний банк розробляє та запроваджує монетарну політику незалежно від уряду; національний банк та уряд не відповідальні за зобов'язання один одного. **Проте, можливість звільнити членів Ради НБУ призначених Президентом та Верховною Радою трактується Єврокомісією як загроза незалежності НБУ.**
- **Строк повноважень Голови національного банку.** Законодавство ЄС вимагає, аби строк повноважень Голови національного банку був не меншим від 5 років. Закон «Про Національний банк України» визначає, що Голова НБУ призначається Верховною Радою за поданням Президента строком на 7 років.
- **Механізми монетарної інтервенції.** НБУ проводить монетарну політику, використовуючи інструменти процентної ставки, валютні інтервенції та вимоги щодо резервів, відповідно до принципів ЄС. Валютні обмеження запроваджені в 2022-му році поступово послаблюються з метою повного переходу до гнучкого режиму обмінного курсу.

БЮДЖЕТНА РАМКА

- **Директива 2011/85** визначає кілька компонентів, що мають міститися у бюджетних рамках країн-членів.
- Україна в рамках свого Бюджетного Кодексу має майже усі компоненти:
  - Системи бюджетного обліку та статистичної звітності: **наявний**
  - Правила та процедури, що регулюють підготовку прогнозів для бюджетного планування: **наявний**
  - Кількісні фіскальні правила для конкретних країн, які сприяють узгодженості фіскальної політики держав-членів з їхніми відповідними зобов'язаннями за Договором про заснування Європейського Союзу, вираженими у вигляді узагальненого показника виконання бюджету, такого як дефіцит державного бюджету, запозичення, борг або його основний компонент: **наявний, але відтермінований через війну в прикінцевих положеннях відповідних законів про бюджет**
  - Бюджетні процедури, які підтримують бюджетний процес на всіх його стадіях: **наявний**
  - Середньострокове бюджетне планування як специфічний набір національних бюджетних процедур, які розширюють горизонт формування фіскальної політики за межі річного бюджетного календаря, включаючи визначення пріоритетів політики та середньострокових бюджетних цілей: **наявний, але не повністю відповідає європейським практикам**
  - Механізми незалежного моніторингу та аналізу з метою підвищення прозорості елементів бюджетного процесу: **відсутній**
  - Механізми та правила, які регулюють фіскальні відносини між органами державної влади в різних підсекторах загального державного управління: **наявний**

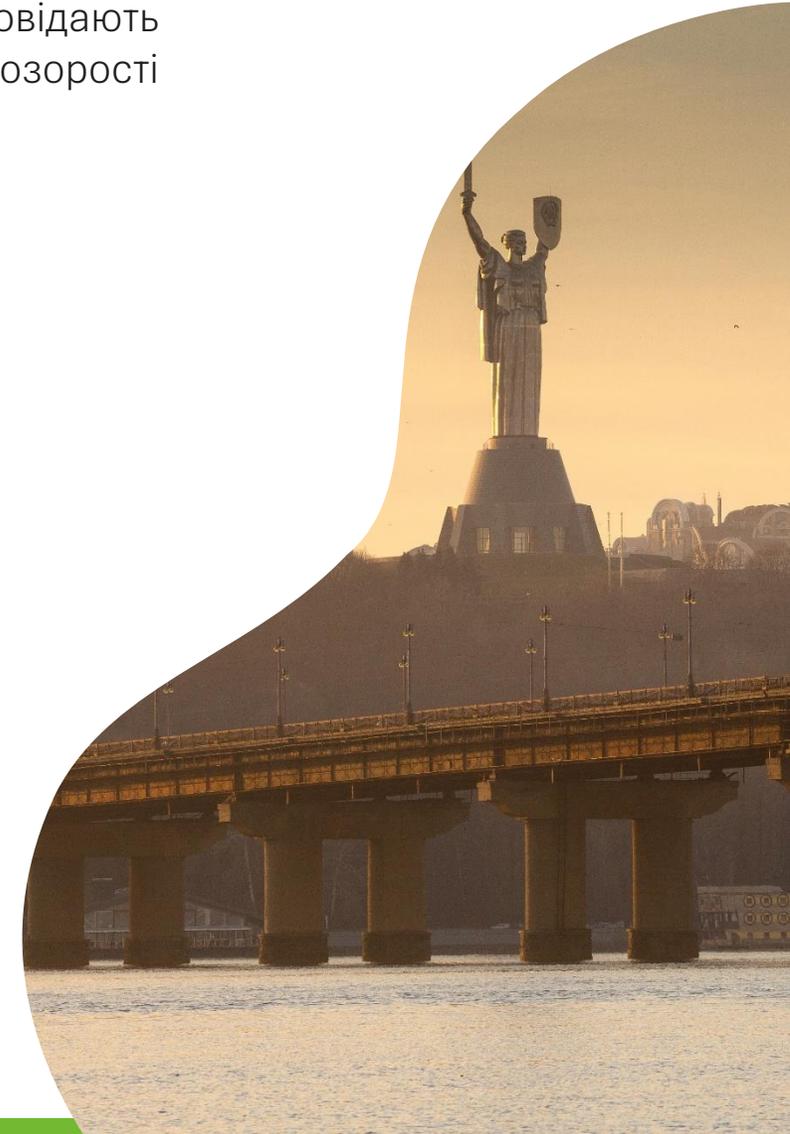
ОБЛІК ТА СТАТИСТИКА (CHAPTER II ACCOUNTING AND STATISTICS)

- Економічна і монетарна політика повинна мати доказову базу – це один із ключових принципів публічного управління в ЄС. Відповідно, якість статистичних даних відіграє важливу роль.
- Розділ II директиви 2011/85 визначає засади статистики та прогнозування у сфері економічної політики, зокрема:
  - зобов'язує всі країни-члени ЄС використовувати уніфікований стандарт Європейської системи рахунків (ESA, European System of Accounts 2010);
  - визначає, що національні системи рахунків підлягають регулярному і незалежному аудиту;
  - зобов'язує всі країни-члени ЄС вчасно та регулярно публікувати фіскальні дані для всіх підсекторів сектору державного управління, що включає фіскальні дані на основі касового методу (щомісяця для центрального уряду, уряду штатів та підсекторів соціального забезпечення, щокварталу для підсектору місцевого самоврядування) та детальну таблицю звірки, що демонструє методологію переходу між касовими даними.
- В контексті макроекономічної статистики та статистики державних фінансів, Україна має певний рівень готовності до вступу, проте, за останні роки не продемонструвала значного прогресу.
- **Макроекономічна статистика узгоджена з європейськими стандартами, але частота звітності та передачі даних до Євростату лишаються проблемою.**
- **Статистика публічних фінансів публікується за методологією МФВ, а не ESA 2010.**
- **Окрім того, статистичні індикатори, що напряду стосуються процедури надмірного боргу, не публікуються та не надаються Євростату.**
- **Не публікуються дані за індикаторами, що підлягають регулярному моніторингу в рамках процедури корекції макроекономічних дисбалансів (згідно з регламентом 1176/2011).**

МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ (CHAPTER III FORECASTS) (1)

В макроекономічному прогнозуванні Україна виконує вимоги щодо наявності та якості підготовки макропрогнозів, але процедури фіскального прогнозування не відповідають директиві як в частині врахування різних макросценаріїв, так і в частині прозорості прогнозування.

- Держави-члени ЄС мають використовувати найбільш реалістичний або найбільш консервативний прогноз. **Планування в Україні базується на найбільш реалістичному макроекономічному прогнозі, обраному з кількох сценаріїв, представлених Міністерством економіки.**
- В рамках аналізу чутливості, макроекономічні та бюджетні прогнози містять динаміку основних фіскальних змінних за різних припущень щодо темпів зростання та відсоткових ставок. Діапазон альтернативних припущень, що використовуються в макроекономічних та бюджетних прогнозах, має визначатися на основі результатів попередніх прогнозів та враховувати відповідні сценарії ризиків. **В Україні є альтернативні макроекономічні сценарії, однак альтернативні сценарії по доходах та видатках бюджету не публікуються, але розглядаються в рамках Бюджетної декларації. Втім, кількісної оцінки впливу зміни процентних ставок або зростання в останньому документі (Показники державного бюджету на 2025-2026 роки) не представлено. Вплив сценаріїв воєнних дій на бюджет також не представлений.**

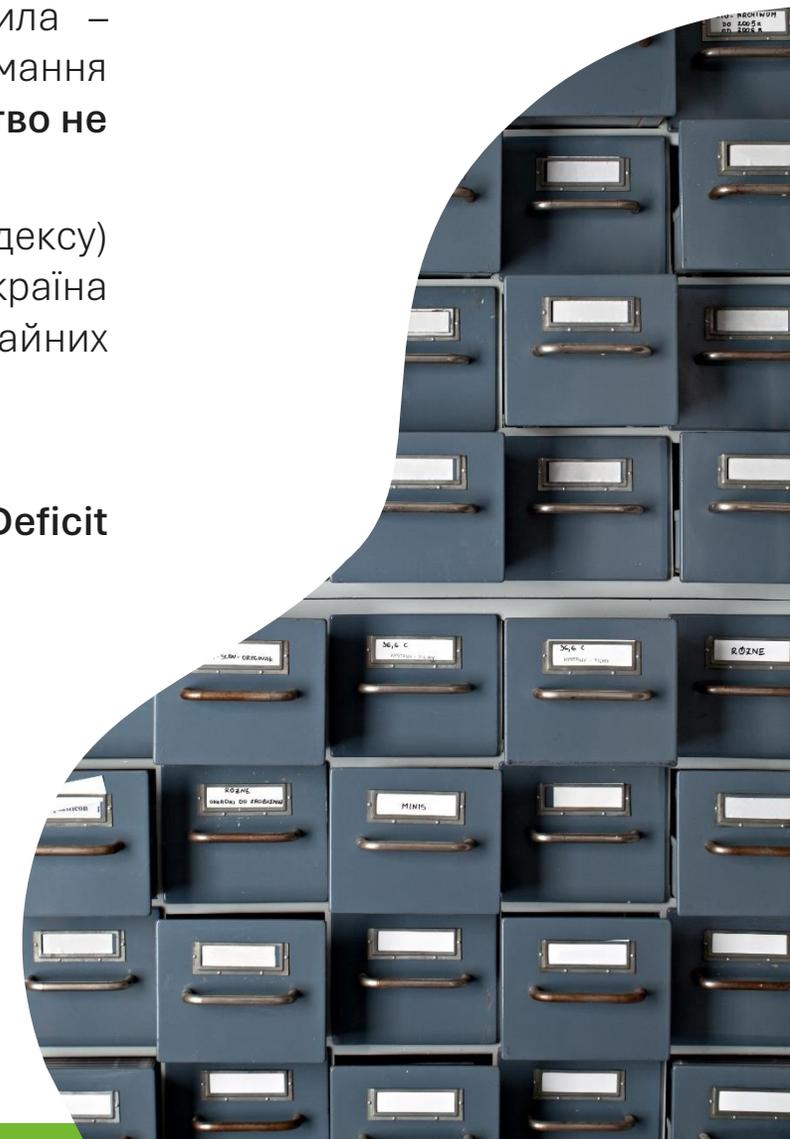
МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ (CHAPTER III FORECASTS) (2)

- Держави-члени повинні визначити, яка установа є відповідальною за підготовку макроекономічних та бюджетних прогнозів, і оприлюднювати офіційні макроекономічні та бюджетні прогнози, підготовлені для фіскального планування, включаючи методології, припущення та відповідні параметри, що лежать в основі цих прогнозів. **Макроекономічні прогнози представлені в повній мірі в публічному просторі, включно із припущеннями. Міністерство економіки регулярно проводить зустрічі із дослідницькими центрами та експертами для обговорення прогнозів та припущень. Втім, прогнозування доходів та видатків державного бюджету відбувається непрозоро.**
- Макроекономічні та бюджетні прогнози для бюджетного планування підлягають регулярній, неупередженій та всебічній оцінці на основі об'єктивних критеріїв, включаючи оцінку ex post. Результати такої оцінки мають бути оприлюднені та належним чином враховані у майбутніх макроекономічних та бюджетних прогнозах. **Оцінка прогнозів макроекономічного розвитку та доходів і видатків бюджету не здійснюється.**

КІЛЬКІСНІ ФІСКАЛЬНІ ПРАВИЛА (CHAPTER IV NUMERICAL FISCAL RULES)

- В Україні в **Бюджетному Кодексі** зафіксовано обидва основні фіскальні правила – дотримання бюджетного дефіциту не вище за 3% прогнозного ВВП та утримання державного та гарантованого боргу на рівні не вищому за 60% ВВП. **Втім, законодавство не передбачає наслідків порушення цих правил та процедур повернення до лімітів.**
- Під час війни дія фіскальних правил в Україні (відповідних статей Бюджетного Кодексу) призупинена в прикінцевих положеннях законів про річний бюджет. Україна притримувалася фіскальних правил до 2020 року включно, відхід від них у надзвичайних обставинах цілком виправданий.
- Повноцінне повернення до фіскальних правил буде можливе лише після війни.
- **Україна має запровадити процедури, подібні до європейських Excessive Deficit Procedures.**

КОНТРОЛЬ НАД ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

- Договір про функціонування Європейського Союзу окреслює наступні орієнтири для контролю над державними фінансами в рамках фіскальної політики:
  - Бюджетний дефіцит не має перевищувати 3% ВВП;
  - Державний борг не має перевищувати 60% ВВП.
- Стримана бюджетна політика та реформи, запроваджені після 2015 року, дозволили Україні дотриматися цих критеріїв перед повномасштабною війною: дефіцит бюджету-2021 за фактичним виконанням становив 3.4% ВВП, а державний та гарантований державою борг склав 49% ВВП.
- Наразі в 2023 році офіційно опублікований бюджетний дефіцит перевищив 20% ВВП, а скоригований показник імплікованого дефіциту (який не враховує у складі бюджетних доходів гранти та пряму допомогу) сягнув 38% ВВП. Завдяки цій грантовій підтримці, нарощування боргів не відбувалося настільки високими темпами, якими могло би, і державний борг станом на кінець 2023 року вдалося утримати на рівні 84% ВВП.
- **Під час війни країна не може і не повинна ставити перед собою мету досягти цільових показників мирного часу, але за кілька років після війни, коли економіка відновиться, скоріше за все, потрібно буде знижувати боргове навантаження та повертатися до політики стриманого бюджетного дефіциту.**

СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ (CHAPTER V MEDIUM TERM BUDGETARY FRAMEWORKS)

- Після підписання Угоди про Асоціацію перейшла до середньострокового бюджетного планування, розробивши та затвердивши першу в своїй історії середньострокову Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки.
- Проте, середньострокове бюджетне планування в Україні було призупинене після початку війни і поновлене в червні 2024 року разом із схваленням Бюджетної декларації на 2025-2027 роки.
- Українська рамка середньострокового планування (описана в ст. 33 Бюджетного Кодексу України) лише частково відповідає вимогам директиви 2011/85.
- Основна відмінність та зона для роботи українського уряду – включення до рамки середньострокового бюджетного планування **усіх суб'єктів публічних фінансів в розумінні ЄС**.
- Також середньострокове бюджетне планування пов'язане із визначенням цілей політик та ресурсів, необхідних для їх досягнення, і відповідним плануванням бюджетних видатків. **В Україні немає прогнозу бюджетних видатків у функціональній класифікації.**
- **Формальний підхід до опису основних сфер видатків не дозволяє оцінити ефективність чи якість бюджетного планування, вплив на досягнення цілей політик.**
- Окрім того, директива 2011/85 передбачає оцінку довгострокового впливу фіскальних політик на показники публічних фінансів, якої наразі в українській Бюджетній декларації не міститься.

ПРОЗОРИСТЬ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ТА ВСЕОХОПНІСТЬ «БЮДЖЕТНОЇ РАМКИ» (CHAPTER VI TRANSPARENCY OF GENERAL GOVERNMENT FINANCES AND COMPREHENSIVE SCOPE OF BUDGETARY FRAMEWORKS)

- В ЄС, підсектори сектору загальнодержавного управління включають бюджет центрального уряду (міністерства, відомства тощо), бюджети державних агенцій, бюджети місцевих урядів та бюджети соціальних фондів.
- В рамці українського середньострокового бюджетного планування розкриваються лише підсектори, що входять до державного бюджету – бюджет центрального уряду та бюджети державних агенцій. Прийнята декларація на 2025-2027 роки містить також показники місцевих бюджетів на 2025-2027 роки, але інформацію подано окремо від показників державного бюджету та не зведено у дані про сектор загальнодержавного управління. **Інформації про бюджети соціальних фондів в декларації цього разу також не подано.**
- Рамка середньострокового бюджетного планування повинна містити узгоджену та повну інформацію про стан та прогнози фінансів усіх підсекторів загальнодержавного управління, зокрема місцевих бюджетів та бюджетів соціальних фондів.
- Ця інформація має бути зібрана в однаковий спосіб, користуючись однаковими процедурами обліку та звітності, щоб забезпечити коректність та порівнюваність даних.
- Потрібні механізми координації між підсекторами, що дозволять покрити повністю усі сфери середньострокового планування, фіскальних правил, підготовки прогнозів.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ (1)

- **Монетарна політика:**
  - Продовжити запроваджувати стратегію переходу до інфляційного таргетування та режиму гнучкого обмінного курсу.
  - Запровадити судову процедуру звільнення членів Ради НБУ, аби упередити незаконні звільнення та, таким чином, посилити незалежність НБУ.
- **Макроекономічне прогнозування:**
  - Додати до Бюджетної декларації розділ, який враховуватиме різні макроекономічні сценарії та їх вплив на бюджет. Мінекономіки вже готує такі сценарії, бракує лише оцінки їх фіскального впливу.
  - Запровадити практику регулярної неупередженої оцінки та пост-оцінки макроекономічних та фіскальних прогнозів.
- **Кількісні фіскальні правила:**
  - Описати в Бюджетному кодексі наслідки порушення фіскальних правил та механізм повернення до дії фіскальних правил у випадку їх порушення.
  - Покласти на Фіскальну Раду (або іншу інституцію) функцію моніторингу дотримання правил та незалежної оцінки процесів, пов'язаних із бюджетним плануванням та виконанням бюджетів, в тому числі виконанням фіскальних правил.

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ (2)

- **Середньострокове бюджетне планування:**
  - Включити до рамки середньострокового бюджетного планування усі суб'єкти загальнодержавного сектору (general government sector) в розумінні ЄС – а саме місцеві бюджети та бюджетів соцфондів в формі як виокремлених даних, так і в формі консолідованих показників по сектору загальнодержавного управління.
  - Переглянути систему стратегічного планування для більш чіткого визначення цілей бюджетних видатків та їх відображення у середньостроковій бюджетній рамці, включно із описом політик.
  - Доповнити Бюджетну декларацію прогнозом видатків по функціональній класифікації, окремо за підсекторами та за сектором загальнодержавного управління в цілому.
  - Доповнити Бюджетну декларацію оцінкою довгострокового впливу політик на публічні фінанси.
- **Прозорість публічних фінансів та всеохопність «бюджетної рамки» :**
  - Забезпечити, щоб рамка середньострокового бюджетного планування містила узгоджену та повну інформацію про стан та прогнози фінансів усіх підсекторів загальнодержавного управління, включно із місцевими бюджетами та бюджетами соціальних фондів, зібрану в однаковий спосіб, користуючись однаковими процедурами обліку та звітності, щоб забезпечити коректність та порівнюваність зібраних даних у формі, яка відповідає вимогам подачі до органів статистики ЄС.
  - Доповнити Бюджетну декларацію аналізом впливу на бюджет сектору загальнодержавного управління фінансів державних органів та фондів, які не є частиною бюджетів рівня загальнодержавного управління.
- **Перехресні теми - статистика:**
  - Якість публічної статистики у сфері фінансів можна покращити шляхом запровадження стандартів ESA 2010.
  - Окрім того необхідно почати регулярно надавати дані Євростату та публікувати ключові показники для процедури макроекономічного дисбалансу (MIP).